

Oponentský posudek

Mgr. Marek Halbich

Vrbová, Kateřina, *Fenomén současného náboženského poutnictví na příkladu pouti do Santiaga de Compostela*. Praha: FHS UK, 2006, 60 stran textu + 110 stran českých, anglických a španělských příloh.

Tato bakalářská práce je výsledkem autorčina studijního pobytu na univerzitě v známém galicijském poutním městě Santiago de Compostela, které patří vedle Vatikánu, francouzských Lourd, polské Czenstochowe, chorvatského Medjugorje a portugalské Fátimy k nejvýznamnějším poutním místům v Evropě. Téma bakalářské práce se tudíž přímo nabízelo – každoročně přicházejí, většinou ale asi ovšem přijíždějí či přilétají, do Santiaga stovky tisíc turistů, z nichž spíše menší část představují „autentičtí“ poutníci, o čemž ostatně svědčí i určité závěry, k nimž K. Vrbová během svého několikaměsíčního výzkumu dospěla. Ten nebyl prvoplánový, ale jaksi se během pobytu vedle plnění studijních povinností postupně vyjevoval.

Práci je možné rozdělit do tří větších celků: 1. Úvod a kapitoly 2-4, které jsou jakýmsi historickým shrnutím poutí a poutnictví s nástinem komparace středověkých poutí tak, jak je známe ze známých zpráv Václava Šaška z Bífkova a z vyprávění německého šlechtice A. von Harffa. Zároveň zde cituje jednu z prvních „vědeckých“ definicí pouti podle Ottova naučného slovníku a dospívá k jakési předběžné vlastní definici či charakteristice, když spatřuje v poutnictví alternativní způsob společenského bytí a poukazuje na jeho ekumenický charakter (s. 9). 2. (hlavní) část (kapitoly 5-6 a Závěr) představují vlastní kvalitativní výzkum sestávající z 28 polostrukturovaných rozhovorů s poutníky z České republiky a Německa, realizované od září 2005 do března 2006 většinou na hlavním santiagském náměstí nebo několik měsíců po návratu v Praze. Zde také naznačuje hlavní etnografickou (antropologickou) metodu zúčastněného pozorování. Škoda, že se nedozvídáme o jejím postupu více – např. jak dlouho se přímo účastnila pouti, odkud, jakým způsobem prováděla pozorování atd. Za prakticky samostatnou 3. část můžeme považovat Přílohy (neuvěřitelných 110 stran !!! českého, anglického a španělského textu, sestávajícího z doslovného přepisu všech uskutečněných rozhovorů). Pravděpodobně by bylo lepší, kdyby do Příloh autorka zařadila jen vybraný vzorek rozhovorů, takových, s nimiž v hlavní textové části více pracuje. Takto je poměr hlavní text vs. přílohy dosti nevyvážený.

V Úvodu (s. 3) si vytýčila v podstatě dvě základní otázky: 1. jaká je motivace lidí, kteří se vydávají na pout' a z toho se objevující snaha po vlastní definici novodobého poutníka či

poutnictví obecněji a 2. poukázat na případné rozdíly mezi poutníky z Čech a z Německa. Zde se nejspíše odráží snaha srovnat poutníky z relativně podobného (středoevropského) teritoria, a to i přesto, že autorka přiznává, že s německými poutníky rozmlouvala v angličtině, popřípadě španělštině. Myslím, že neznalost jazyka v tomto případě není natolik diskvalifikující, jako kdyby se zabývala kupříkladu národní nebo kulturní identitou Němců obecně nebo určitou „etnografickou“ skupinou Němců – např. Bavorsy, u nichž můžeme předpokládat silnější katolictví než u Němců z jiných oblastí. V této souvislosti by bylo zajímavé, kdyby šla autorka více do hloubky, pokud jde o regionální původ německých poutníků. Pak by se jí některé závěry patrně více vyjasnily.

Je trochu škoda, že autorka více nerozebírá „fenomén“ pouti a poutnictví na teoretické úrovni, jelikož se touto problematikou již léta zabývá řada sociálních antropologů, sociologů či historických antropologů apod., a to v rámci, v širším slova smyslu, antropologie/sociologie turismu. Jedni spatřují v pouti „vážnou“ (*serious*) cestu (cf. B. Pfaffenberger, 1983), jiní na ni pohlížejí jako na *kuriozitu* (cf. C. K. Zacher, 1976; D. B. Howard, 1980), spočívající v jakémsi přežitku již ze 14. století, popřípadě v nich vidí ekonomickou či politickou příležitost – např. J. Sumption, 1975 interpretuje středověké (speciálně pak poutní) kostely jako multinárodní korporace, jejichž představení investují do sítě hostelů s možná primární snahou dosáhnout určitého zisku. Zdá se, že tato poslední představa ve shodě s postmoderním nazíráním na náboženství zřejmě nyní stále výrazněji dominuje. Závěr, k němuž ve své bakalářské práci K. Vrbová dospěla, lze shrnout do formulace, že poutnictví je pro jeho aktéry (nutno dodat, že autorka se zabývala výlučně pěšími poutníky, kteří vyrážejí na svatojakubskou pouť z francouzsko-španělské hranice) reflexí vyvěrající z nespokojenosti se stávajícím životem a určitou obecnější touhou po sebepoznání, utřídění myšlenek v okamžiku, kdy dotyčný uvažuje o změně svého života. Tento „postmoderní“ závěr sice není nikterak překvapující, jako jistý údiv autorky nad tím, že pouti absolvují i nevěřící (s. 15), nicméně z celé práce je patrná sympatická snaha dobrat se k vlastnímu shrnutí tématu na základě výhradně kvalitativních metod. Jestliže jsem uvedl určité výhrady k poněkud neobratným formulacím či menší teoretičnosti práce, není to důvodem k tomu, abych práci považoval za nezdařilou. Jsou v ní naznačené nedostatky, nicméně ji doporučuji k obhajobě a hodnotím ji v rozpětí **36-38 bodů (2+)**.